

Владика Григорије: Сучељавање са смрћу, човјековим посљедњим и највећим непријатељем

Одласци вољених ближњих људи и пријатеља посљедњих мјесеци поново су у мени интензивирали размишљања о феномену смрти, који је одвајкада поиман и доживљаван на различите начине. У наше дане, кад је смрт закуцала на врата цијелога свијета, имам утисак као да блиједе и посустају они погледи који смрт на овај или онај начин релативизују. Рецимо, погледи оних који су више наклоњени тзв. секуларистичком виђењу свијета и који на смрт гледају као на једну несрећну појаву, коју треба на све начине ублажити и коју треба прихватити као тренутну сметњу за даљи развој и напредак друштва. Или пак погледи оних који су изразито религиозни и чије поимање смрти варира у зависности од тога којој религији припадају и чему их та религија учи. Они најчешће смрт доживљавају као прелазак из овог у онај живот, пресељење с једног, неријетко лошег, на боље мјесто.

А какво би у свему томе било хришћанско виђење смрти? Исус Христос био је

први хришћанин. Како се то он борио и на који начин је, на крају, побиједио смрт? Христос је, наиме, „обукавши се“ у људско тијело (природу), најприје пристао да буде понижен и поруган, и не само то – он је отишао у добровољну смрт, те је искусио и доживио патњу, страх и неизвјесност, које са смрћу иду руку под руку. Том добровољном Христовом страдању претходио је упечатљив догађај, описан у Светом Писму Новог Завјета, и то онда када Христос долази на гроб свога умрлог пријатеља, Лазара, и горко се заплаче, баш као што ми људи плачемо над гробовима наших преминулих. Једна од Лазаревих сестара говори Христу: „Да си ти био овдје, не би умро брат наш“. И Христос онда зовну Лазара по имену, и Лазар устаде. То је тренутак у којем је бесмртност, оличена у Христу, додирнула смртност, оличену у Лазару. Овај догађај био је један од непосредних повода да првосвештеници крену у коначни обрачун с оним који је Лазара позвао из мртвих и оживио га, те да га потом разапну на крст.

Шта нас можда понајвише збуњује и зачуђује у овом незаборавном догађају Христовог страдања и васкрсења, који је преокренуо ток историје свијета? За мене је то увијек био онај страшни моменат када Исус, умирући, с крста завапи: „Боже, Боже мој, зашто си ме оставио!?“ Збуњујућа је та реченица зато што је изговара Христос, који је на смрт добровољно пристао. Исто тако не треба заборавити ни то да се прије свог добровољног страдања молио оцу ријечима: „Ако је могуће, да ме мимоиђе чаша ова...“. Ова драма нам открива много тога, али за ову прилику је најважније да се осврнемо на чињеницу да Христос стварно и заиста умире на крсту и да, као и обични смртници, осјећа усамљеност, страх и неизвјесност у часовима који су претходили његовој смрти. Он се, дакле, у часу смрти поистовјеђује са смртницима и пролази кроз агонију својствену сваком човјеку у часу умирања. Онај који до тог момента никада није искусио самоћу завапио је с крста Оцу да га не оставља самог. Усамљеност и страх нису, дакле, у посљедњим часовима живота мимоишли ни самог Христа, па како да се онда ми, смртни људи, изборимо са усамљеношћу и страхом у сличним тренуцима?

Да видимо шта нам даље у вези с поменутиим догађајем открива Нови Завјет. Након Исусове смрти – која је резултирала бјежањем ближњих од распетог, осим неколицине њих, претежно жена – погреб је обавио неки угледни судија, и то скоро сам. Волио бих кад би макар то била утјеха свима онима који су своје мртве претходних мјесеци сахрањивали у најужем кругу и на најскромнији могући начин, јер ево видимо да је тако сахрањен и сâм Исус. Тај догађај збио се на Велики петак. А затим наступа Велика субота и нешто још важније и утјешније, чини ми се, и то као најава коначне Христове побједе

над смрћу. Христос ће тако на Велику суботу проћи кроз смрт, оживјевши, јер је у вјечној заједници с Оцем и Духом Светим. Христос је својом смрћу поразио смрт, јер „не бјеше могуће да га она (смрт) држи” (Дап, 2,24).

Тако Христос пролази кроз смрт и својим опитом нам потврђује да је смрт самоћа и богостављеност, а потом силази у Ад, у земљу, међу умрле, све до Адама и Еве и свих дотад у земљу сахрањених, те их оживљава – васкрсава. Силаском у Ад Христос понире својом љубављу у људску самоћу, поништава је и изводи је из таме смрти у славу живота. Без тог његовог силаска у ноћ смрти никада не би могло бити наде и нашег ишчекивања дана васкрсења. Смртни човјек би заувјек остао смртан.

Свакако да би се феномен смрти могао посматрати и промишљати из мноштва различитих углова, али док сам гледао како одлазе моји ближњи, успут се присјећајући и описа Христовог самртног часа из Светог Писма, схватио сам да ме – када је ријеч о самој смрти – највише заокупља управо поменута усамљеност, а која је нарочито дошла до изражаја током посљедње године. Можда стога што ми се чини да је усамљеност умирућег, самоћа која га походи у самртном часу, тешка као сама смрт. Самоћа је укус или предукус смрти. Колико само болесника који су умрли потоњих мјесеци уз своју постељу није имало неког свог који би могао да их додирне и узме за руку. „Држи ме за руке, јер пропадам у амбис”, говорио је мој отац мојој мајци ноћи прије него што ће преминути, уплашен и усамљен у самртном часу. С друге стране, и кад смо ту, поред умирућег, његова самоћа и наша немоћ пред смрћу неизмјерне су и ми их, будући и сами смртна бића, не можемо у потпуности утажити, нити ублажити. Усамљеност у часу умирања, страх и неизвјесност, односно сâму смрт, може побиједити и одагнати једино онај који је и сâм бесмртан, онај који је већ побиједио смрт. Христос.

Смрт је, дакле, ту, међу нама, можемо је игнорисати, порицати или је пак промишљати из угла који подразумијева сучељавање с њом, као с посљедњим и највећим непријатељем, како би рекао апостол Павле, и то управо тако што ћемо својим присуством разбијати и одагнати самоћу и страх једни другима како у животу тако у часу смрти. Смрт је суд и час провјере и највјероватније је тачно оно запажање да ће (пре)остати само оно што издржи провјеру смрти. Ваља нам свима проћи кроз врата смрти, али утјешно је то да је Христос својом проласком кроз смрт учинио да његово васкрсење може постати и наше.